

УДК 323.1:165.6(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v051.2024.43>

А. М. Юрьєв

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-8377-768X>*аспірант кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»*

ПОЛІТИЧНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: АГЕНТИ, ІНСТИТУТИ, СИМВОЛІЧНІ МАТРИЦІ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження проблеми політичної структуризації українського суспільства актуалізується у зв'язку із процесами європейської інтеграції та демократизації. Політична структуризація суспільства напряму стосується становлення та розвитку таких інститутів демократичної політичної системи як парламент, партії, громадянське суспільство, плюралістичні медіа тощо. До символічної матриці політичної структуризації слід віднести не лише ідеї «народного суверенітету», «свободи», «прав людини» та «правової держави», «рівності», «плюралізму», а й політичні ідеології (від лібералізму до екстремізму та фундаменталізму, від консерватизму до «трампізму»).

Високий рівень політичної структурованості суспільства забезпечує політичну участь та політичну активність громадян, утворює передумови для розвитку парламентаризму, демократичної взаємодії між політичними інститутами, сприяє плюралізму та «культурі діалогу». У цілому, політична структурованість суспільства є запорукою стабільності політичної системи та ефективної діяльності політичних інститутів. Солідаризуємось із О. Рафальським, який зазначає: «Проблема якості політичної системи в Україні є, без перебільшення, одним із ключових предметів прискіпливої уваги і вчених, і політиків, і зарубіжних партнерів, і навіть зарубіжних інвесторів, які хочуть укласти гроші у зрозумілу країну, де будуть гарантовані їхні права та зведені до мінімуму фінансові ризики. Сьогодні ця тема виходить на новий рівень дискусій, тому що повномасштабне російське вторгнення... докорінно змінило Україну як державу і громадянське суспільство. З одного боку, маємо неймовірну консолідацію «навколо прапора», коли і політики, і громадяни відклали політичні чвари заради перемоги у російсько-українській війні; з іншого – виклики повоєнного відновлення країни ставлять перед нами завдання іншого ґатунку. Неможливо відбудовувати країну, вирішувати чи не найглибшу після Другої світової війни демографічну кризу,

реанімувати або й докорінно змінити економіку країни, інтегруватися у євроатлантичні політичні, економічні та безпекові структури, маючи гібридну малоефективну політичну систему» [10, с. 11].

Навпаки, низький рівень політичної структурованості призводить до зростання ризиків перетворення суспільства на «натовп», а держави – на Failed State. Недостатня (або фрагментарна) політична структурованість суспільства спричиняє дві взаємопов'язані небезпеки. З одного боку – політичний популізм, а з іншого – загрози авторитаризму.

Особливої актуальності проблематика політичної структурованості суспільства набуває у зв'язку із процесами європейської інтеграції, остаточним подоланням пострадянської спадщини, переходом до пропорційної виборчої системи з відкритими списками, становленням парламентаризму та парламентсько-президентської республіки в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Передусім слід відзначити інтердисциплінарність досліджень політичної структурованості українського суспільства. У даній статті використовуються три джерела, який формують інтердисциплінарний підхід дослідження політичної структурованості. По-перше, соціологічні теорії структурації (Е. Гіденс), соціального конструювання реальності (П. Бергер, Т. Лукман), структурування політичного поля (П. Бурд'є) й емпіричні дослідження феномену соціальної структурованості у цілому та політичної структурованості українського суспільства, зокрема. По-друге, філософські візії деконструкції (Ж. Деріда), модернізації та демодернізації (Ч. Тейлор, У. Бек, Ю. Габермас, Я. Ракін, Ж.-Л. Гватеро, М. Мінаков, А. Портнов). По-третє, політологічні підходи щодо демократизації (Х. Лінц, А. Степан, С. Гантингтон, Л. Даймонд, Ф. Шміттер, ін.), інституціоналізації (Р. Патнам, Дж. Марч, Й. Олсен, Т. Скочпол, В. Шмідт, ін.), ідеологізації/деідеологізації (К. Мангайм,

Ф. Фукуяма, Т. Пікетті, Дж. Шварцмантель, У. Матц, Р. Арон, К. Поппер, Ю. Габермас, ін.), індоктринації (Дж. Дьюї, М. Моману, Ч. Тан, Дж. Джей, ін.) та публічного вибору (Дж. Бюкенен, Г. Таллок, М. Олсон, У. Нісканен, ін.).

Дослідження політичної структурованості українського суспільства потребує визначення процесів інтеграції та дезінтеграції (внутрішньо- та зовнішньополітичної), а також впливу одночасної трансформації у різних соціальних просторах взаємодії агентів та структури – від економіки та політики до становлення національної ідентичності та розбудови інститутів публічної влади.

Формулювання мети статті. Метою статті є визначення сутності, рівня, основних агентів, інститутів та символічної матриці політичної структуризації українського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У фокусі дослідження політичної структурованості українського суспільства знаходиться взаємодія агентів (суб'єктів) та соціальної і політичної структури, тобто методологічною основою є теорії, які поєднують структуралізм та екзистенціалізм. Передусім, це теорії П. Бурдьє та Е. Гіденса. Слід безумовно погодитись із А. Осипчуком у тому, що «Принциповою є ідея того, що структура й агент (дія) не можуть бути відокремлені одне від одного та конституують, сприяють і обмежують одне одного у (взаємодії)... у визначенні структури Бурдьє наслідуює традиційний структуралістський підхід і розглядає її як сукупність зв'язків, а у випадку соціальної структури – сукупність зв'язків між соціальними позиціями. Таке визначення містить у собі розуміння структури як ієрархії позицій, об'єктивної та реально існуючої, а також незалежної (відносно) від суб'єкта (практики), «від свідомості й волі агентів»... заміна концепту агента (відносно незалежного від структури) поняттям практики та «практики-габітусу» знімає питання дуалізму (чи то аналітичного, чи то філософського) структури-агента, бо виступає на користь дуальності (яка втілена як у практиці, так і в габітусі)...» [8, с. 49].

Ідея щодо взаємного впливу агентів та структури знаходить своє продовження у теорії структурації. Важливою ознакою цієї теорії є акцентування уваги не лише на просторових зв'язках (соціальній та політичній топології), а й на часовому вимірі. Адже, структурація – це процес розгортання взаємодії та взаємної залежності структури та агента. Це дозволяє визначити зміни та відзначити динаміку політичної структурованості українського суспільства. А. Осипчук звертає увагу на те, що «...ця теорія проголошує подолання трьох головних дихотомій: між детермінізмом та волюнтаризмом, суб'єктом та об'єктом і між статикою і динамікою та синхронією і діакронією (через

запровадження концепції «часу/простору»). Гіденс визначає структури як такі, що «можуть бути аналізовані як правила та ресурси... існують у просторі/часі лише як моменти, включені у продукування соціальних систем... і мають тільки віртуальне існування»... правила та ресурси є структурними, чи навіть структуруючими властивостями... відбувається перехід до поняття структурації, яке містить у собі принцип дуальності структури, що виражає взаємну та постійну залежність структури та агента» [9, с. 32].

Наголос на динамічному вимірі політичної структурованості українського суспільства потребує уваги до теорії соціального конструювання з одного боку та теорії деконструкції з іншого. Адже, політичне структурування українського суспільства обумовлене не лише процесами інтеграції (становленням внутрішньополітичної солідарності та зовнішньополітичним вектором до ЄС), а й дезінтеграцією із пострадянським простором. Також слід враховувати «перехідний стан» українського суспільства. Тут поєднуються не лише розбудова держави та політичної нації, а й економічні реформи та демократизація політичної системи («почетвірна» трансформація за Т. Кузьо [13].

Вирішення таких складних та комплексних завдань, як економічні реформи, державотворення, демократизація та становлення політичної нації та поєднання інтеграції до ЄС із дезінтеграцією з деякими країнами колишнього СРСР гальмує реформи та ускладнює політичну структурування українського суспільства.

Погодимось із І. Милосердна: «...перетворення економіки, політичної системи, державне будівництво та національна консолідація, кожне з яких вимагає надзвичайної концентрації суспільної енергії, можна вважати однією з об'єктивних причин повільного просування реформ в Україні» [7, с. 75].

Політична структурація українського суспільства відбувається у політичному просторі та обумовлює трансформації соціальних та економічних відносин, створює передумови для появи та взаємодії агентів, які діють відповідно до актуальних символічних матриць – ідеологій та інтерпретацій ідей «народного суверенітету», «свободи», «прав людини» та «правової держави», «рівності», «плюралізму» тощо. Слід наголосити на важливості дослідження соціальної та політичної топології. Відзначимо, що на думку Ю. Борецького та Т. Федотової, «Зміни в організації соціальних відносин зумовлюють переосмислення природи функціонування соціальних об'єктів та структур. Дослідження просторового структурування соціальної реальності породжує потребу в топології, яка зосереджена на повсякденних практиках, що формують і структурують соці-

альний простір. Соціальна топологія дає змогу з'ясувати характер включення суб'єкта у систему соціальних зв'язків, зокрема в структуру політичного простору суспільства, що є актуальною проблемою сучасного філософського та соціально-політичного дискурсу. Топос демонструє зв'язок із локальним порядком, де закріплюються позиції його структур і реалізуються практики, забезпечуючи цілісний характер функціонування соціальної системи. У цьому контексті слушним є визначення топосу як локального соціального порядку, підтримання і відтворення якого забезпечується участю в публічній політиці. Розуміючи топоси як сконструйовані одиниці соціального простору, дослідники вважають топос локальною умовою розгортання соціальних практик і структур» [2, с. 71].

Однією із суттєвих загроз у процесі політичного структурування українського суспільства є «масовізація» політики. Звернення політиків-популістів до «суспільства у цілому», до «людини юрби» (Едгар Алан По), або до «масової людини» (Х. Ортега-і-Гассет) зумовлює використання маніпуляційних технологій формування масової свідомості. У свою чергу, це сприяє становленню нового типу автократії – інформаційного тоталітаризму.

Погодимося із тим, що «Масове суспільство» є прямою загрозою демократії, її виродженням та переходом на більш жорсткі засади, котрі унеможливають існування громадянського суспільства. Воно характеризується атомізованістю, наявністю домінування в ньому великої кількості «посередніх» людей, котрі не вдаються в глибокий аналіз суспільних процесів, відзначаються пасивністю і лише плывуть за течією. Таким людям легко можна нав'язати будь-які ідеї та погляди, примусити їх бути палкими прихильниками існуючого режиму та фанатично вірити у свого «вождя», котрий є обличчям держави і всього народу. «Масова людина» відчуває свою єдність з «вождем», його чиновниками та масою інших людей з «штучними» поглядами. В механізмі такої держави людина почувається річчю, яка в будь-який момент може бути замінена кимось іншим. Вона усвідомлює свою незначимість і прагне вижити за будь-яку ціну, часто роблячи наклепи на інших, і, вважаючи, що це збереже їй місце в «системі». Вершини свого розвитку «масове суспільство» досягло в середині першої половини XX століття з приходом до влади в ряді країн тоталітарних режимів» [3, с. 59].

У мистецтві, літературі та публіцистиці зустрічаємо переконливі маніфестації пертурбацій масової людини на елемент тоталітарної держави. Найсвіжішим прикладом є пострадянські суспільства, які так і не здолали етап політичної структуризації. Саме тому дезінтеграція

із «пострадянським світом» є одним із головних завдань у процесі політичної структуризації українського суспільства. Відзначимо таку думку: «Людина в натовпі – це одне. А ось людина натовпу – зовсім інше... Те, що намічалось як тенденція в колишній тоталітарній моделі, реалізувалось нині – маса поглинає владу, десуб'єктивує її. Але не робить слабшою. У безлику і байдужості влади секрет її сили і успіху. І народові є чим пишатися. Тоталітаризм – вільний вибір вільних людей. Це витікає з усіх досліджень тоталітаризму, яких не так уже й багато. Тоталітаризм зростає з демократичних інститутів, з демократичних технологій...» [12].

О. Рафальський цілком справедливо звертає увагу на те, що «...навіть чи Росія наважилася б здійснити збройну агресію, розв'язати велику війну, якби Україна була сильною державою з ефективними інституціями, включаючи й армію. Саме через слабкість державних інституцій, політичні чвари і соціально-політичні розколи у суспільстві РФ активно з 2014 року культивувала і поширювала у своїй пропаганді твердження про Україну як про державу, яка не відбулася (failedstate). На щастя, впевненість у тому, що Україна є легкою здобиччю, виявилася хибним сприйняттям дійсності, найбільшою ілюзією Кремля... в Україні існують величезні «ножиці» між політичною моделлю, яка закладена в Конституції України, і її фактичним станом» [10, с. 12].

Розкриваючи сутність політичних практик, які розгортаються у політичному просторі під впливом взаємодії агентів та структур, слід верифікувати небезпеки, які заважають політичному структуруванню українського суспільства. Серед факторів, які заважають демократизації політичної системи України (а, отже, і політичному структуруванню українського суспільства) О. Рафальський відзначає: «...семіпрезиденталізм в українській модифікації, формальні та фактичні функції парламенту, інших представницьких органів та органів виконавчої влади; дійсні механізми інкорпорації політичного класу, реальні функції політичних партій і виборів; інституційну спроможність неурядового сектору; стан ЗМІ і їх роль у політичних процесах; політичні наслідки наявного стану судової системи. Урешті-решт, діяльність фінансово-промислових груп, адже саме вони є феноменом в українській політиці, які, якщо застосовувати термінологію фізиків, відповідно до «закону заломлення світла», самим своїм існуванням та впливом істотно спотворюють теоретично доволі якісну демократичну конституцію» [10, с. 13].

У контексті дослідження символічних матриць, які впливають на політичну структурування українського суспільства зверне-

мось до праць, які обґрунтовують роль ідеологій. Зокрема, Т. Лютий визначає ідеологію як «матрицю ілюзій, дискурсів та влади» [6], а от А. Литовченко, Д. Бойко і Т. Юрчик наголошують на «символічних інструментах відтворення та визнання ідеології» [5]. Вони зазначають: «символічні інструменти відтворення та визнання ідеології функціонують в межах чотирьох елементного механізму дії, що складається з номінації, кодифікації, класифікації та стигматизації. Дана умовна схема цього процесу: спочатку закріплюється сенс (використовується номінація), потім – об'єкт в структурі (кодифікація), потім атрибут (класифікація), а потім – оціночний атрибут (стигматизація)» [5, с. 36].

На думку І. Владленової «Ідеологія – це містифікація, міфологізація дійсності. Ідеологія пов'язана з соціальною структурою, економічною системою виробництва та політикою. Вона впливає на політичний дискурс, вибір стратегії розвитку суспільства. В сприятливих політичних умовах (авторитаризм, тоталітаризм) ідеологія стає привілейованою та прихованою формою управління, могутнім способом маніпулювання свідомістю. Ідеологія формує вектор, на різних кінцях якого будується осмислення важливих політичних понять: право та свобода, законність, економіка, влада, громадянські інститути. Незважаючи на різноманітність способів розуміння, ідеологія має жорстке ядро: стійку частину смислового навантаження, яка є основоположною для неї, без якої ідеологія не буде ідеологією. Ядро ідеології містифікація, міфологізація дійсності. Роль ідеології сформулювати не стільки простий образ дійсності, який буде зрозумілий пересічній людині, скільки розробити арсенал технік та методології для містифікації суспільно-політичного устрою... Ідеологія в своїй ілюзорності має багато чого спільного з міфологією, звідки черпає своє натхнення» [4, с. 69].

Політичне структурування українського суспільства має власні особливості та характеристики під час війни. Передусім, йдеться про підтримку демократії з боку більшості українських громадян.

Водночас, слід відзначити збереження небезпеки відтворення авторитарного правління у тих чи інших формах. Відзначимо: «В Україні демократія зберігає глибоке значення, а населення демонструє сильну відданість збереженню демократичного врядування навіть попри війну, що триває. Однак, незважаючи на широку підтримку демократії, багато українців досі дотримуються переконань, які не повністю відповідають демократичним ідеалам... Хоча українці загалом підтримують демократичне врядування, збереження певних авторитарних переконань свідчить про те, що повноцінне впровадження демократич-

них принципів у суспільстві наразі залишається викликом. Однак, порівнюючи з аналогічними дослідженнями, політичні цінності в Україні загалом відповідають тенденціям, які можна спостерігати у багатьох країнах Центральної і Східної Європи та Західних Балкан. Наприклад, за даними GLOBSEC, 33% респондентів у цьому регіоні віддають перевагу правлінню сильного лідера над демократичною системою... українці балансують між авторитарними та демократичними орієнтаціями» [11].

Під час війни громадяни України стали більше цікавитись політикою, порівняно із 2021 роком.

За даними соціологічних досліджень «Наразі 90,4% українців цікавляться політикою, при цьому кількість тих, хто дуже цікавиться політикою, зросла на понад 20 процентних пунктів, порівняно з листопадом 2021 року. «Під час війни посилилась зацікавленість населення політикою (певною мірою політикою цікавляться 60,5%, дуже цікавляться 29,9%), що цілком вкладається в логіку війни: вона йде не лише на полі бою, але й війною в сфері політики та ідеології»... Крім того, три чверті респондентів (75,9%) вважають, що зараз люди можуть вільно висловлювати свої політичні погляди. Також 60,2% опитаних вважають, що в Україні існують політичні лідери, які могли б ефективно керувати країною» [1].

Ці дані свідчать про достатньо високий рівень «політизації» українського суспільства, що є фундаментальною умовою повоєнної політичної структуризації. Найбільш чітко політична структуризація українського суспільства окреслюється полюсами «демократія» та «авторитаризм».

Висновки. Відтак, політична структурованість суспільства – це одна із найважливіших складових демократизації та розвитку парламентаризму. Вирішення завдання політичної структурованості українського суспільства напряму пов'язується із діяльністю політичних інститутів, політичною культурою та ідеологією, охоплює вельми значне коло соціально-політичних проблем – внутрішньої та зовнішньої політики, етнополітики, міжнародних відносин тощо.

До інститутів, які впливають на політичну структурованість українського суспільства віднесено вибори, політичні партії, парламент, громадянське суспільство, масмедіа тощо.

Одним із головних політичних інститутів в умовах розвиненої політичної структурованості суспільства є парламент. Адже, політична структурованість парламенту та формування більшості у процесі голосування є наслідком демократичної вибору громадян.

Важливою складовою символічних матриць політичної структурованості суспільства є політичні ідеології. У політичних ідеологіях – від лібералізму та соціалізму до консерва-

тизму – визначаються різні підходи до інтерпретацій ідей «народного суверенітету», «свободи», «прав людини» та «правової держави», «рівності», «плюралізму» тощо.

Політична структурованість українського суспільства характеризується впливом процесів інтеграції до Європейського Союзу та дезінтеграції із пострадянським політичним простором, визначається взаємодією агентів та структури у просторі вибору між демократією та авторитаризмом.

Література

1. Балачук І. Українці під час війни стали більше цікавитися політикою. *Українська правда*. 2023. 16 січня. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/16/7385044/>
2. Борецько Ю., Федотова Т. Політичний простір у вимірах соціальної топології. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2022. № 1. С. 71–77. URL: http://perspektyvy.pdpu.od.ua/1_2022/10.pdf
3. Вегеш І. Теорія масового суспільства в сучасній політичній науці. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. 2005. Вип. 2. С. 56–77. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/17769>
4. Владленова І. В. Ідеологія як містифікація реальності. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Сер.: Теорія культури і філософія науки: зб. наук. пр.* 2020. Вип. 61. С. 69–80.
5. Литовченко А., Бойко Д., Юрчик Т. Символічні інструменти відтворення та визнання ідеології. *Грані*. 2021. Т. 24 № 5. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1638/1616>
6. Лютий Т., Ярош О. Ідеологія: матриця ілюзій, дискурсів і влади. Київ: НАУКМА, 2016. 200 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ce88f545-9357-4b53-bf73-76dde5a0e9c3/content>
7. Милосердна І. М. Моделі демократичних перетворень в кінці XX – на початку XXI ст.: регіональний вимір. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип. 61. С. 67–76. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/61_2018/8.pdf
8. Осипчук А. Д. Синтез рівнів «структура» - «агент» у рефлексивній соціології П'єра Бурдьє. *Наукові записки НАУКМА. Соціологічна наука*. 2004. Т. 32. С. 48–55. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d2241406-402a-47e2-8de7-2bc36ff8dd32/content>
9. Осипчук А. Д. Час та поняття «часу/простору» у теорії структурації Ентоні Гідденса. *Наукові записки НАУКМА: Соціологічні науки*. 2003. Т. 21. С. 32–36. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a2c17d06-91ae-4ef4-82cd-0fa3dfd10282/content>
10. Політична система України: конституційна модель та політичні практики: монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
11. Таміліна Л. Чи справді політичні цінності України є демократичними? Основні фактори

формування демократичних цінностей серед українців. *Вокс Україна*. 2025. 17 березня. URL: <https://voxukraine.org/chy-spravdi-politychni-tsinnosti-ukrayiny-ye-demokratychnymy-osnovni-factory-formuvannya-demokratychnyh-tsinnostej-sered-ukrayintiv>

12. Шашарін Д. Людина натовпу: п'ятнадцять років на троні. У чому секрет успіху путінської влади? *День*. 2015. 28 квітня. URL: <https://day.kyiv.ua/blog/polityka/lyudyna-natovpu-pyatnadsyat-rokiv-na-troni>

13. Kuzio T. The National Factor in Ukraine's Quadruple Transition. *Contemporary Politics*. 2000. Vol. 6. Iss. 2. P. 141–164. URL: <https://doi.org/10.1080/713658356>

Анотація

Юрьєв А. М. Політична структуризація українського суспільства: агенти, інститути, символічні матриці. – Стаття.

У статті визначено сутність процесу політичної структуризації українського суспільства. Дослідження політичної структуризації українського суспільства, визначення основних агентів, інститутів та символічних матриць цього процесу набуває особливої актуальності в умовах європейської інтеграції та демократизації. Обґрунтовано, що в основі процесу політичної структуризації в умовах різних типів політичних режимів знаходиться питання влади. Боротьба за владу в умовах демократичного політичного режиму передбачає електоральне змагання агентів за підтримку суспільства, тому основними інститутами є вибори, політичні партії, парламент, громадянське суспільство, масмедіа тощо. До символічної матриці політичної структуризації слід віднести не лише ідеї «народного суверенітету», «свободи», «прав людини» та «правової держави», «рівності», «плюралізму» тощо, а й політичні ідеології (від лібералізму до екстремізму та фундаменталізму, від консерватизму до «трампізму»). Автократії мають власні шляхи політичної структуризації задля отримання та утримання влади, створюють та посилюють інститути навколо одноосібного правління (армія, спецслужби) та відповідні символічні матриці.

У сучасних пізнавальних умовах, коли відбулось подолання дихотомії «суб'єкта» та «структури», визначення методологічних основ дослідження структуризації дозволяє використовувати не лише структурно-функціональний підхід, а й інші теорії: новий інституціоналізм (Р. Патнам, Дж. Марч, Й. Олсен, Т. Скочпол, В. Шмідт, ін.), конструктивізм (П. Бергер, Т. Лукман), теорію структурації (Е. Гідденс), соціальну топологію (П. Бурдьє).

Відзначено, що високий рівень політичної структурованості суспільства забезпечує політичну участь та політичну активність громадян, утворює передумови для розвитку парламентаризму, демократичної взаємодії між політичними інститутами, сприяє плюралізму та «культурі діалогу». У цілому, політична структурованість суспільства є запорукою стабільності політичної системи та ефективною діяльності політичних інститутів. Навпаки, низький рівень політичної структурованості призводить до зростання ризиків перетворення суспільства на «натовп», а дер-

жави – на Failed State. Недостатня (або фрагментарна) структурованість суспільства спричиняє, з одного боку – політичний популізм, а з іншого – несе загрози авторитаризму

Визначено, що одним із головних політичних інститутів в умовах розвиненої політичної структурованості суспільства є парламент. Адже, політична структурованість парламенту та формування більшості є наслідком вибору громадян.

Ключові слова: політика, політична структурованість, політична влада, парламент, теорія структуризації, демократія, політичні інститути, політичні агенти, символічна матриця.

Summary

Yuriev A. M. Political structuring of Ukrainian society: agents, institutions, symbolic matrices. – Article.

The article defines the essence of the process of political structuring of Ukrainian society. The study of the political structuring of Ukrainian society, identification of the main agents, institutions and symbolic matrices of this process is of particular relevance in the context of European integration and democratization. It is proved that the process of political structuring in different types of political regimes is based on the issue of power. The struggle for power in a democratic political regime implies an electoral competition of agents for the support of society, so the main institutions are elections, political parties, parliament, civil society, mass media, etc. The symbolic matrix of political structuring includes not only the ideas of 'people's sovereignty', 'freedom', 'human rights' and 'rule of law', 'equality', 'pluralism', etc. but also political ideologies (from liberalism to extremism and fundamentalism, from conservatism to 'Trumpism').

Autocracies have their own ways of political structuring to gain and retain power, create and strengthen institutions around one-man rule (army, special services) and the corresponding symbolic matrices.

In the current cognitive environment, when the dichotomy of 'subject' and 'structure' has been overcome, the definition of the methodological foundations for the study of structuring allows the use of not only the structural-functional approach, but also other theories: the new institutionalism (R. Putnam, J. March, J. Olsen, T. Skocpol, W. Schmidt, etc.), constructivism (P. Berger, T. Lukman), structuration theory (E. Giddens), social topology (P. Bourdieu).

It is noted that a high level of political structure of society ensures political participation and political activity of citizens, creates prerequisites for the development of parliamentarism, democratic interaction between political institutions, promotes pluralism and a 'culture of dialogue'. In general, the political structure of a society is a key to the stability of the political system and the effective functioning of political institutions. On the contrary, a low level of political structure leads to increased risks of turning society into a 'mob' and the state into a Failed State. Insufficient (or fragmented) structuring of society causes, on the one hand, political populism, and on the other hand, threats of authoritarianism.

It is determined that one of the main political institutions in a well-developed political structured society is the parliament. After all, the political structure of the parliament and the formation of the majority are the result of the choice of citizens.

Key words: politics, political structure, political power, parliament, structuration theory, democracy, political institutions, political agents, symbolic matrix.